

Чичкало-Кондрацька І. Б., кандидат економічних наук, доцент Полтавського національного технічного університету імені Юрія Кондратюка

Проблеми організації ефективної роботи промислових підприємств після приватизації

Annotation

In the article the real conditions and the main factors of the effective work of enterprises after their privatization are under consideration. The most important factor is organization of productive activity of enterprises in accordance with the new circumstances of management.

Анотація

В статті розглядаються існуючі умови та головні фактори ефективної роботи підприємств після приватизації. Найбільш важливим є фактор організації продуктивної діяльності підприємств з урахуванням нових обставин управління.

Приватизація майна державних підприємств в Україні націлена, в першу чергу на підвищення соціально-економічної ефективності виробництва, що закріплено відповідним законодавством [1]. Однак далеко не всі підприємства виявилися спроможними оволодіти новими механізмами господарювання та ефективно використати мотивацію, що надають недержавні форми власності. Навпаки, в перші роки приватизації значно збільшилась доля збиткових підприємств у їх загальній кількості, яка і наразі залишається високою. Якщо у 1992 р. вона дорівнювала 9,5 відсотків, то у 1994 р. — 11,4; 1996 р. — 43,0; 1998р. — 54. Зараз третина підприємств працює збитково [3]. Це свідчить про високу актуальність дослідження проблем підвищення перед приватизаційних процесів, особливо організації беззбиткової роботи підприємств після їх приватизації.

Проблеми приватизації не залишаються поза увагою вчених [3, 4, 5, 6, інші]. Але організація ефективної, прибуткової господарської діяльності промислових підприємств після приватизації ще не знайшла задовільної теоретич-

ної розробки. Мета статті полягає у висвітленні найбільш важливих факторів, що створюють перепони на шляху підвищення ефективності роботи промислових підприємств після приватизації, та визначення організаційних заходів щодо їх усунення.

Приватизація державної власності є найбільш змістовним елементом реформування економіки України, що призводить до корінних змін у загальному механізмі господарювання. Не виключаючи значення внутрішніх для промислового підприємства чинників ефективної роботи, переважаюче значення при переході до ринкової економіки набувають зовнішні чинники, які обумовлені, з одного боку, природою конкурентного середовища, недостатнім оволодінням підприємствами нових засад господарської діяльності у невизначених умовах, а з другого — неусталеністю законодавства, вадами господарського механізму, який у післяприватизаційний період перебуває на стадії становлення й ще не спроможний слугувати надійним для організації прибуткової роботи промислового підприємства.

Привертають увагу результати дослідження впливу зовнішніх для підприємства факторів на ефективність їх роботи після приватизації, проведеного у свій час експертами Фонду державного майна України [7]. Серед двох десятків факторів, що були визначені експертами, більшість половини були визнано такими, що формують несприятливі умови для господарської діяльності підприємств. До найбільш негативних факторів відноситься:

- правового регулювання господарської діяльності в цілому, що породжує незрозумілість, протиріччя у конкретних заходах державного регулювання економіки;
- податкової політики, яка не сприяє накопиченню промисловими підприємствами власних інвестиційних ресурсів для розвитку;
- умов кредитування внаслідок дуже завищеної ставки банківських кредитів, що ускладнює використання довгострокових кредитів;
- митної політики, яка мало сприяє створенню пільгових умов для розвитку вітчизняного виробника;

- інвестиційного клімату в країні, що в більшій мірі стимулює іноземні фірми до ввозу товарів, ніж капіталів.

Неусталена політична ситуація в країні, нерішуча діяльність державних органів щодо запобігання зловживань з боку посадових осіб, що породжує корупцію, також відмічалися як загальні негативні фактори, які треба усунути, щоб створити умови для ефективної організації роботи підприємств після приватизації.

Однак, минуло п'ять років, відбулися деякі позитивні зміни, але дію найбільш впливових негативних факторів не усунуто. Позитивною є тенденція до зменшення долі збиткових промислових підприємств. У 2000 р. вона сягала 42,2 відсотка, у 2002 р. - 41,8, у 2004 р. - 37,5 [8]. Але доля їх є неприпустимо високою. Як і раніше, проблемами ефективно організації роботи приватизованих підприємств у загальнонаціональному масштабі залишається подолання зазначених вище недоліків у діючому механізмі господарювання.

На державному рівні необхідно проведення організаційних заходів для створення таких умов, щоб нові власники як індивідуальні, так і колективні, були спроможні реалізувати своє право власності у повній мірі. На найбільшу увагу заслуговують проблеми удосконалення податкової політики; поліпшення умов кредитування, в першу чергу за рахунок зниження ставок банківських кредитів, доведення їх до цивілізованого європейського рівня; створення сприятливого інвестиційного клімату в країні; удосконалення митної політики, щоб вона не тільки слугувала важелем поповнення державного бюджету, але й сприяла входженню нових власників у світовий економічний простір. Не втрачають актуальності проблеми законодавчого забезпечення діяльності підприємств після приватизації, особливо визволення власників з-під тягаря корупції.

Це загальнодержавні проблеми удосконалення організації ефективної господарської діяльності недержавного сектора економіки, який в результаті приватизації набув значної ваги. Але існують проблеми організації, які повинні вирішувати самі підприємства за допомогою органів, уповноважених управляти власністю. Справа у тому, що підприємства вимушені після приватизації вирі-

шувати проблеми, які повинні були вирішуватись ще до приватизації, у період передприватизаційної підготовки підприємства.

Слід зауважити, що у практиці приватизації державних підприємств в Україні передприватизаційній підготовці приділялось недостатньо уваги. Перші урядові документи щодо передприватизаційної підготовки підприємств, реструктуризації підприємств при приватизації з'явилися лише у 1998 р., коли значна частина державної власності була вже приватизована. Актуальність передприватизаційної підготовки обумовлена тим, що й досі на приватизацію виставляються власність головним чином збиткових підприємств. У таблиці 1 наведено співвідношення збиткових та прибуткових підприємств, пакети акцій котрих запропоновано для продажу на останніх 87-му та 88-му спеціалізованих аукціонів.

Таблиця 1

Кількість збиткових та прибуткових підприємств на спеціалізованих аукціонах [9].

Підприємства	87-й аукціон		88-й аукціон	
	Кількість, одиниць	Структура, %	Кількість, одиниць	Структура, %
Прибуткові	6	13,6	8	19,5
Нульова прибутковість	2	4,5	3	7,3
Збиткові	36	81,9	30	73,2
Усього	44	100,0	41	100,0

На долю прибуткових підприємств припадає лише п'ята — шоста частина загальної кількості. Приватизується майно головним чином збиткових підприємств. Вочевидь, ситуація була би інша, якби підприємства ретельно підготовлювались до приватизації.

Відповідно до Положення про передприватизаційну підготовку остання передбачає проведення комплексу організаційних, фінансових, економічних та технічних заходів, які здійснюються до прийняття рішення про приватиза-

цію державного майна і спрямовані на створення сприятливих умов для реформування власності підприємств та їх адаптації до ринкових умов як суб'єктів підприємницької діяльності. На жаль ці передприватизаційні заходи передбачено провадити лише на підприємствах, що мають стратегічне значення.

До передприватизаційних заходів відноситься реструктуризація підприємств. Це також здійснення комплексу організаційно-господарських, фінансово-економічних, правових, технічних заходів, направлених на підвищення інвестиційної привабливості об'єкту приватизації, збільшення об'ємів випуску конкурентоспроможної продукції, підвищення ефективності виробництва.

Тобто це комплекси організаційних заходів, що треба провадити заздалегідь, і які вимушені провадити колективи промислових підприємств вже після приватизації, що в умовах неусталеної макроекономічної ситуації перетворюються в складні організаційні проблеми.

Це приводить до висновків про необхідність більш ретельної підготовки промислових підприємств до приватизації. У післяприватизаційний період перед підприємствами постають проблеми, пов'язані з організацією подальшої ефективної господарської діяльності. Вирішення цих проблем потребує рішучих заходів як на державному рівні відносно удосконалення загального механізму господарювання, що склався в ході економічної реформи, так і на рівні промислових підприємств щодо посилення їх конкурентоспроможності, фінансової стійкості, інвестиційної привабливості, тобто забезпечення умов усталеної ефективної роботи після приватизації.

Література. 1. Закон України „Про приватизацію майна державних підприємств” — Державний інформаційний бюлетень про приватизацію. — 1992. — № 1.— с. 3 — 12.

2. Макроекономічна ситуація. Основні макроекономічні показники. — <http://www.bank.gov.ua>.

3. Четов М. В. Приватизація: теорія, методологія, практика: Монографія. - К., 2005. - 645 с.

4. Хохлов М.П. Собственность: экономическое содержание категории и его реализация в процессе приватизации. — Государственный информационный бюллетень о приватизации – 2001. — №2, с. 27 —31.

5. Гош А. Теория и практика приватизации постсоциалистической государственной собственности. — Экономика Украины. — 1993. — № 8, с. 42 – 49.
6. Бондар О.М., Ледомська С.Ю., Синенько О.І. Аналіз етапів приватизації за критеріями їх ефективності // Державний інформаційний бюлетень про приватизацію – 2003. - №4. – С. 3-6.
7. Аналитическая справка о результатах работы приватизированных предприятий и мероприятиях по созданию условий для их эффективного функционирования // Государственный информационный бюллетень о приватизации. – 2000.- № 9. – С. 41 – 53.
8. Статистичний щорічник України за 2004 рік /За ред. О.Г. Осауленка.- К.: Консультант, 2005. - 591 с.
9. Відомості приватизації, 2006. — № 18 (407), № 22 (411).

Відомості про автора

Чичкало-Кондрацька Ірина Борисівна, кандидат економічних наук, доцент, кафедра фінансів та банківської справи Полтавського національного технічного університету імені Юрія Кондратюка.

Контактний телефон: роб. (05322) 27770; дом. (0532) 563241.